

Commission
on Legal Education
and Awareness

НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОГО
ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва

Комісія з питань юридичної освіти та обізнаності
Науково-освітній центр професійного розвитку
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК: МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

1 січня – 11 лютого 2024 року

Львів – Торунь
Liha-Pres
2024

УДК 331.54:316.422(062.552)
П 84

Організаційний комітет:

Олександр Пижов – доктор філософії за спеціальністю «Право», проректор з науково-педагогічної роботи та стратегічного розвитку Національного університету фізичного виховання і спорту України, голова Сенату Комісії з питань юридичної освіти та обізнаності;

Марина Пижова – доктор юридичних наук, доцент, адвокат, проректор з наукової роботи Державного податкового університету, консультант Комісії з питань юридичної освіти та обізнаності;

Олег Ярошенко – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, проректор з навчально-методичної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, консультант Комісії з питань юридичної освіти та обізнаності;

Олена Луценко – кандидат юридичних наук, доцент, керівник науково-освітнього центру професійного розвитку Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

П 84 **Професійний розвиток: методологічна основа та інноваційні технології:** матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 січня – 11 лютого 2024 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 280 с.
ISBN 978-966-397-369-2

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Правова компетентність в еру цифрової трансформації» (1 січня – 11 лютого 2024 року).

УДК 331.54:316.422(062.552)

© Комісія з питань юридичної освіти та обізнаності, 2024

© Науково-освітній центр професійного розвитку, 2024

© Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, 2024

© Центр українсько-європейського
наукового співробітництва, 2024

ISBN 978-966-397-369-2

%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%A8%D0%86_%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0.docx.pdf

2. Dörr, K. (2023). Artificial Intelligence and Ethical Journalism. In: Poff, D. C., Michalos, A. C. / Encyclopedia of Business and Professional Ethics. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-22767-8_1229

3. Anantrasirichai, N., Bull, D. Artificial intelligence in the creative industries: a review. *Artif Intell Rev.* 55, 589–656 (2022). <https://doi.org/10.1007/s10462-021-10039-7>

4. Maxwell, D., Meyer, S. & Bolch, C. DataStory™: an interactive sequential art approach for data science and artificial intelligence learning experiences. *Innov Educ.* 3, 8 (2021). <https://doi.org/10.1186/s42862-021-00015-x>

5. Mao, J., Chen, B. & Liu, J. C. Generative Artificial Intelligence in Education and Its Implications for Assessment. *TechTrends* (2023). <https://doi.org/10.1007/s11528-023-00911-4>

6. Maxwell, D., Meyer, S. & Bolch, C. DataStor: an interactive sequential art approach for data science and artificial intelligence learning experiences. *Innov Educ.* 3, 8 (2021). <https://doi.org/10.1186/s42862-021-00015-x>

7. Mao, J., Chen, B. & Liu, J. C. Generative Artificial Intelligence in Education and Its Implications for Assessment. *TechTrends* (2023). <https://doi.org/10.1007/s11528-023-00911-4>

ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Чебан О. М.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Реалізація сучасних глобальних перетворень в економічному, політичному й культурному житті українського суспільства багато в чому залежить від морального їх забезпечення. Навіть найпродуманіші інноваційні проекти можуть бути дискредитованими за умови недотримання цієї вимоги. Багато невдач у різних галузях діяльності пояснюються не низьким рівнем науки, а відсутністю належного рівня

етики. Це має пряме відношення до перебудови вищої аграрної школи. Йдеться передусім про педагогічну етику (етику викладача), яка набула особливого значення в наш час.

Тому не випадково в колективі Одеського державного аграрного університету проблемам етики викладача останнім часом приділяють зростаючу увагу. Викладачі знайомилися з напрацюваннями вчених, зокрема досвідом розробки історії етико-педагогічних ідей, сутності, змісту та функціонування педагогічної моралі [1, с. 52].

В ОДАУ виходять з того, що педагогічна етика знаходить свій вияв у поведінці викладача, яка може розглядатися як система моральних вчинків, що відображаються у ставленні до людей, до своєї діяльності, до суспільства. Ця тріада містить провідні моральні критерії експертної оцінки(керівництвом, колегами і здобувачами освіти) та самооцінки викладачів. В університеті багато років поспіль досліджуються ці оцінки і самооцінки. Експертні оцінки викладачів в основному справедливі, хоч не завжди співпадають, бо експерти – різні, та й викладачі – багатогранні особистості.

Та все ж цим оцінкам, як вияву громадської думки («царині світу» за А. Сен-Сімоном), приділяється належна увага. Самооцінкам викладачів не завжди вистачає самокритичності. Опитування констатують часом значну розбіжність (від 10 до 70 пунктів) між самооцінками викладачів і оцінками, які дають викладачам здобувачі освіти. Це викликає глибокі роздуми.

З поведінкою викладачів, як системою моральних вчинків, пов'язаний їхній авторитет, якому надається соціального значення. Розуміємо, що авторитет нелегко здобути, тим більше зберегти. Досвід свідчить, що тут набувають особливої ваги різні чинники: талант, працездатність, єдність слова і діла, патріотизм, вміння впливати на колектив і індивідів, політична зрілість, чесність у науково – педагогічній етиці. Раз за разом опитування студентів свідчать, що авторитете викладачів визнають безумовно 43–46 % респондентів, в основному – 24–26% (у сумі 67–72 відсотки). Це викликає задоволення.

Однак, змушує турбуватися, що 33–28 % опитаних цього авторитету тією чи іншою мірою не визнають. В цілому ж авторитет, приклад лідерські якості викладачів забезпечують, на думку Д. Карнегі («як завоювати друзів і впливати на людей») більше, ніж на 80 відсотків успіху праці.

Багаторічний досвід переконав, що поведінці викладача має бути притаманна манера гідно і впевнено триматися. Тобто викладачеві бажано створити собі імідж сильної людини, сильної особистості, яка здатна досягти будь-якої мети демократичним шляхом. Не варто насаджувати дисципліну слухняності та гальмування, потрібна

дисципліна подолання та творчості, адже здобувачі освіти не «безсловесний гвинтик», не «коліщатко», а велика, самостійна духовна сила, сповнена почуття (нехай в ряді випадків й перебільшеного) власної гідності та значущості. Манера гідно і впевнено триматися не допускає пасування перед труднощами, проявів розгубленості, безпорадності, втрати самоконтролю, панікування. Викладач за будь-яких умов має бути мужнім. Не слід забувати, що мужність – наслідок керованої волі, що вона, на думку Арістотеля – така чеснота, завдяки якій люди у час небезпеки, якоїсь гострої життєвої ситуації творять прекрасні справи. Викладач, як сильна особистість, не може стояти над здобувачами освіти або колегами («авторитет придушення»), однак не може й розчинятися в колективі здобувачів освіти або колег («авторитете надмірного лібералізму»). Наші спостереження показали, що співвідношення між цими двома крайнощами сягало до 30–40 відсотків. Є над чим замислитися. Авторитет придушення призводить до найгостріших конфліктів, авторитет надмірного лібералізму – до втрати викладачем свого «Я». І перше, і друге, перетворює викладача на нещасну людину, а його роботу – на каторгу.

Звертаючись до рис викладача як сильної особистості, важливо усвідомити, що невід’ємною рисою гідності викладача є моральна воля, завдяки якій він здатен на величезну самовіддачу своїх знань, талантів і сил, тобто вміє цілком викластися на роботі. Це зараз «не в моді». Але саме така робота буде легкою, принесе задоволення і втіху. Це не є закликом до аскетизму або самоспалення на роботі. Йдеться про внутрішню зібраність, вміння максимально "видобувати" із самого себе потрібне для науково-педагогічної справи. У цьому, гадаємо, полягає етичний зміст самовіддачі викладача. Це не суперечить зростаючій переконаності у тому, що людина живе не лише задля праці, а працює, щоб жити.

На нашу думку потрібно більше уваги приділяти мистецтву, етикету спілкування викладачів із здобувачів освіти, бо від цього залежать моральний клімат, моральний комфорт на кафедрі, в академгрупі (моральність за суттю є тим же комфортом). Щоб створити моральний комфорт, потрібні не лише високі внутрішні якості викладачів, але й їхня висока, невимушена, природна зовнішня моральна культура. Такими аспектами можуть бути підтримання оптимістичного духу, мажорного тону в колективі (тримати на обличчі «парад»), володіння настроєм, жестами, мімікою, вмінням «грати голосом», тобто акторською майстерністю.

З нашої точки зору, обов’язковою складовою внутрішньої та зовнішньої моральної культури викладача слід вважати основну його зброю – культуру рідної мови, тобто висок риторичні навички і вміння.

Значні комунікативні здібності, дар і мистецтво захоплювати своєю лекцією або виступом здобувачів освіти і колег. Культура рідної мови передбачає образне мислення (одним воно дане природою, інші виборюють його), а воно породжує образну мову. Однак у нас щодо цього, як і в інших університетах, є дуже багато історичних недоліків і невирішених проблем. У демократичному суспільстві ця проблема має набути загальнодержавного значення.

Надається чимале значення делікатності у спілкуванні – витонченості у зверненні до колег і здобувачів освіти, вмінню широкосердно відчувати і співчувати, берегти самолюбство інших, слухати і чути співрозмовника. Так, гадаємо, складається ввічливість спілкування, етикет спілкування, особливо важливий у науково-педагогічних та молодіжних колективах. Будемо відвертими: цього ще й як не вистачає.

Разом з тим, у колективі поширюється розуміння, що етика викладача вимагає обміну енергією, або вміння впливати на колег і здобувачів освіти, емоційно зарядити їх. Кращі викладачі наголошують, що моральне кредо викладача все пропускати через розум і серце. Хіба можна байдужим тоном розповідати про Визвольну війну під проводом Б. Хмельницького, про День Соборності, про здобуття Україною незалежності. Хіба можна менторським, байдужим, занудливим тоном говорити про факти делінквентної або навіть кримінальної поведінки окремих колег і здобувачів освіти. Ні, не можна. При цьому йдеться не про істеріку, а про емоційну реакцію психічно здорової людини (тим більше викладача), бо емоції – це людяне у людині [2, с. 46]. Цьому треба вчитися, цьому треба вчити.

Ми сповідаємо давно відкриту істину: загальна культура та вихованість (духовність) викладача визначають рівень його моральних якостей. За наслідками опитування здобувачів університету, вони найбільш високо оцінюють любов до своєї праці, майстерність, високу кваліфікацію, чесність викладачів. У той же час на друге місце здобувачі освіти поставили активність у науковій роботі, принциповість, активність у громадському житті, навіть патріотизм та інтернаціоналізм. Висота і об'ємність духовності може розглядатися як внутрішній резервуар, з якого черпається людяність, душевність, співчуття, чесність, мужність і великодушність. Ці та інші позитивні якості мають величезне прикладне значення. Вважаємо першорядним завданням крок за кроком піднімати рівень моральності викладачів і здобувачів освіти на основі, за М.Вебером, ціннісно-раціонального та формально-раціонального типу соціальної (педагогічної) дії і взаємодії [3, с. 143].

Як цього досягти? Вважаємо, що потрібні моральні переконання вистраждати, а не вичитувати з книжки. Потрібен певний етичний романтизм, певна моральна піднесеність попри негаразди нашого

сучасного життя, адже нашим вихованцям належить ХХІ століття, доля Батьківщини.

Виходячи з науково-практичного аналізу аспектів етики викладача, слід зазначити за доцільне постійно і регулярно інформувати викладачів стосовно проблеми формування й удосконалення цього аспекту їхньої діяльності. Всіляко сприяти підвищенню об'єктивності самоконтролю, самокритики й самооцінки викладачів з метою поліпшення морального і фізичного здоров'я. Впроваджувати етикометрію, дослідження популярності викладачів, їх морального іміджу.

Література:

1. Балл Г. О. Категорія «культура особистості» в аналізі гуманізації загальної та професійної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи* / за ред. І. А. Зязюна. Київ, 2003. С. 51–61.
2. Дзюба Л. А. Психологічні чинники впровадження сучасних освітніх технологій у вищому навчальному закладі. Київ : Лібра, 2003. 246 с.
3. Педагогічна майстерність : підручник для пед. вузів ; ред. І. А. Зязюн. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Київ : «Академвидав», 2006. 352 с.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «КРИМІНАЛІСТИКА»

Чорний Г. О.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри криміналістики

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Глобалізація суспільства в час відкритого інформаційного світового простору висовує перед вищою школою необхідність застосування у навчальному процесі новітніх інноваційних підходів як при викладанні лекційного курсу, так і при проведенні практичних завдань.

Криміналістика займає особливе місце в системі юридичних наук, що обумовлює, з одного боку, теоретичне застосування знань у галузі кримінального права, кримінального процесу та інших кримінально-правових наук, з іншого боку, необхідність мати практичні вміння та